

Комунальний заклад Львівської обласної ради
Львівський медичний фаховий коледж післядипломної освіти

Циклова комісія клінічних дисциплін-терапевтичних

ЗАТВЕРДЖУЮ

заступник директора
навчальної роботи

Галина КУЧАБСЬКА

2025-2026 н.р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕДСЕСТРИНСТВО В ГЕРОНТОЛОГІЇ, ГЕРІАТРІЇ ТА
ПАЛІАТИВНІЙ МЕДИЦИНІ**

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма	Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр

Львів

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ МЕДСЕСТРИНСТВО В
ГЕРОНТОЛОГІЇ, ГЕРІАТРІЇ ТА ПАЛІАТИВНІЙ МЕДИЦИНІ**

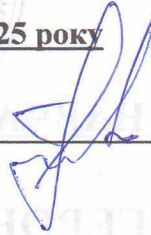
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Якимець Л.П. – викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Робочу програму схвалено до затвердження на засіданні циклової комісії клінічних
дисциплін-терапевтичних

Протокол №1 від 27.08.2025 року

Голова циклової комісії

Садовий І.С.

Програма навчальної дисципліни «Медсестринство в геронтології, геріатрії та паліативній медицині» складена відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» (наказ МОН України №1202 від 08.11.2021 року) та освітньо-професійної програми «Сестринська справа», затвердженої на засіданні Педагогічної ради Львівського медичного фахового коледжу післядипломної освіти протокол №7 від 27.06.2022р.

Галузі знань **22 Охорона здоров'я**
 Спеціальність **223 Медсестринство**

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Вечірня форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u> Спеціальність <u>223 Медсестринство</u> Освітньо-професійний ступінь <u>Фаховий молодший бакалавр</u>	Обов'язкова
Загальна кількість годин – 90		Рік підготовки
		4-й
		Семестр
		7-й
Кількість аудиторних годин – 32 год.		Лекції
		12 год
		Практичні
		20 год
Кількість годин самостійної роботи здобувача – 58 год.		Самостійна робота
	58 год	
		Вид контролю
		Диференційований залік

Примітка: 1 кредит ЄКТС – становить 30 академічних годин.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: є вікові анатомо-фізіологічні зміни, що проходять в органах і системах у похилому та старечому віці та особливості клінічних проявів захворювань і гострих станів. Вивчення дисципліни орієнтоване на формування у майбутньої сестри медичної/брата медичного обсягу знань, практичних навичок, вмінь та ставлення, які необхідні для виконання функціональних обов'язків на високому професійному рівні при наданні медичної допомоги геріатричним пацієнтам та пацієнтам, які потребують паліативної допомоги. Особлива увага при вивченні «Медсестринства в геронтології, геріатрії та паліативній медицині» приділена комплексу теоретичних питань та практичних навичок, спрямованих на формування особистості сестри медичної/брата медичного, як фахівця озброєного знаннями та вміннями.

Міждисциплінарні зв'язки з такими дисциплінами: «Анатомія людини», «Фізіологія», «Мікробіологія», «Фармакологія та медична рецептура», «Основи медсестринства», «Основи психології та міжособове спілкування», «Медсестринство у внутрішній медицині», «Медсестринство в хірургії», «Медсестринство в педіатрії», «Медсестринство в онкології», «Медсестринство в дерматології та венерології», «Медсестринство в сімейній медицині», «Медсестринство в оториноларингології», «Медсестринство в офтальмології» тощо.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою дисципліни є оволодіти особливостями надання медичної допомоги пацієнтам із врахуванням віку, захворювання, його стадії, поширеності процесу, функціонального та психоемоційного стану, можливостей медицини на сучасному етапі при здійсненні медсестринського догляду за пацієнтами у похилому і старечому віці та при наданні паліативної (хоспісної) допомоги для забезпечення максимально можливої якості життя, а також збереження людської гідності пацієнта.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- закласти основи розуміння здобувачами освіти відмінностей у наданні допомоги пацієнтам похилого і старечого віку, які базуються на анатомо-фізіологічних вікових особливостях;
- особлива увага приділяється вмінню раціонально оцінити стан здоров'я пацієнта, засвоєнню теорії та практичних навичок для виконання необхідних заходів та інтервенцій надаючи медсестринський супровід пацієнтові старечого та похилого віку;
- сформуванню системи знань, професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності сестри медичної/брата медичного при здійсненні медичної допомоги населенню.

2.3. Результати навчання для дисципліни.

Згідно з вимогами освітньої програми **здобувачі освіти повинні знати:**

- вікові анатомо-фізіологічні зміни, що проходять в органах і системах у похилому та старечому віці;
- визначення, етіологію, класифікацію захворювань органів і систем у похилому та старечому віці;
- особливості клінічних проявів захворювань і гострих станів у похилому та старечому віці;
- правила збирання анамнезу та медсестринського обстеження пацієнтів похилого та старечого віку;
- визначення: «геронтологія», «геріатрія», «паліативна медицина», «паліативна допомога», «хоспіс»;
- філософію паліативної медицини;
- принципи роботи хоспісу;

- психологічні аспекти паліативної допомоги;
- соціальні аспекти паліативної допомоги;
- духовні аспекти паліативної допомоги;
- етико-деонтологічні особливості спілкування з безнадійно хворими пацієнтами та їхніми родичами;
- законодавчі та нормативні документи МОЗ України щодо організації та надання геріатричної, паліативної та хоспісної допомоги населенню.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- забезпечувати лікувально-охоронний, санітарно-протиепідемічний режим у структурних підрозділах лікувально-профілактичних і соціальних закладах із надання адекватної медичної допомоги особам похилого та старечого віку;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці в галузі та професійної безпеки;
- виявляти дійсні та супутні проблеми пацієнта;
- передбачати потенційні проблеми пацієнта від тривалого застосування ліків;
- встановлювати медсестринські діагнози при захворюваннях у похилому та старечому віці;
- складати план медсестринських втручань у разі виявлення геріатричних проблем;
- виконувати призначення лікаря;
- виконувати всі види маніпуляцій, передбачені для фаху «сестра медична» ;
- проводити підготовку пацієнтів та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;
- проводити підготовку пацієнтів до комп'ютерної томографії, рентгенологічного, ендоскопічного, УЗД та інших методів обстеження;
- здійснювати спостереження, моніторингу стану окремих органів і систем;
- здійснювати догляд, опіку над пацієнтами похилого та старечого віку;
- вести медичну документацію;
- надавати долікарську та невідкладну допомогу при гострих станах;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення з питань профілактичної медицини, пропаганди здорового способу життя, спрямованих на продовження життя та профілактику розвитку захворювань;
- здійснювати медсестринський супровід при наданні паліативної допомоги з синдромом хронічного болю;
- здійснювати медсестринський супровід при наданні паліативної допомоги інкурабельним онкологічним пацієнтам;
- здійснювати медсестринський супровід при наданні паліативної допомоги пацієнтам із вірусом імунодефіциту та туберкульозу;
- володіти прийомами профілактики синдрому емоційного вигорання.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- структуру захворювань населення України в похилому та старечому віці;
- сучасні теорії старіння;
- особливості перебігу «хвороб у старості»;
- теорії довголіття, роль медичних працівників у їхній реалізації;
- екологічний та санітарно-епідеміологічний стан регіону, країни;
- досягнення в галузі паліативної та хоспісної медицини, що втілюються в практику охорони здоров'я;
- нові лікарські засоби і методи їх застосування в паліативній та хоспісній медицині;
- нові методики організації догляду за пацієнтами в галузі паліативної та хоспісної медицини.

2.4. Компетентності та очікувані результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна. Згідно освітньо-професійної програми “Сестринська справа” дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей:

Компетентність	Знання Зн1. Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань	Уміння/навички Ум1. Широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв’язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання Ум2. Знаходження творчих рішень або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних Ум3. Планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті	Комунікація К1. Взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання К2. Донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності	Автономія та відповідальність АВ1. Організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін АВ2. Покращення результатів власної діяльності і роботи інших АВ3. Здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії
Інтегральна компетентність				
Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях				
Загальні компетентності				
ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Зн1	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн1	Ум2, Ум3	К2	АВ1
Спеціальні компетентності				
СК 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.	Зн1	Ум1	К1	АВ1, АВ2
СК 3 Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.	Зн1	Ум1, Ум3	К1,К2	АВ1, АВ3
СК6.Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1, АВ2
СК 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1, АВ2
СК9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності	Зн1	Ум1	К1	АВ1, АВ2, АВ3

<p>СК 10 Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.</p>	<p>Зн1</p>	<p>Ум1</p>	<p>К1,К2</p>	<p>АВ2</p>
<p>СК 11 Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.</p>	<p>Зн1</p>	<p>Ум1, Ум2,Ум3</p>	<p>К1</p>	<p>АВ1, АВ2</p>
<p>СК 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.</p>	<p>Зн1</p>	<p>Ум1</p>	<p>К1, К2</p>	<p>АВ1, АВ2</p>

2.5. Програмні результати навчання. Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «**Медсестринство в геронтології, геріатрії та паліативній медицині**», які визначені освітньо-професійною програмою «Сестринська справа» підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності 223 Медсестринство є:

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 4. Вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

РН 10. Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії.

РН 11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності.

РН 12. Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги.

РН 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

РН 19. Здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
	Основи геронтології та геріатрії				
1	Основи геронтології. Основні завдання геріатричної допомоги в Україні. Роль медичної сестри в її організації	4	1	-	3
2	Медсестринський догляд при захворюваннях серцево-судинної системи в геріатрії	11	1	4	6
3	Медсестринський догляд при захворюваннях органів дихання та травлення в геріатрії	12	2	4	6
4	Медсестринський догляд при захворюваннях органів кровотворної, сечової та статеві системи в геріатрії	15	2	4	9
5	Медсестринський догляд при захворюваннях ендокринної системи в пацієнтів похилого та старечого віку	14	1	4	9
6	Медсестринський догляд при хворобах органів слуху, зору, шкіри, опорно-рухового апарату та психоневрологічних захворюваннях у пацієнтів похилого та старечого віку	14	1	4	9
	Основи паліативної медицини				
7	Принципи організації та надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні	4	1	-	3
8	Психосоціальна підтримка та біомедична етика в паліативній медицині	6	1	-	5
9	Особливості догляду за пацієнтами зі синдромом хронічного болю	4	1	-	3

10	Надання паліативно-хоспісної допомоги пацієнтам із злоякісними новоутвореннями, ВІЛ/СНІДом, туберкульозом.	6	1	-	5
	Усього	90	12	20	58

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90 годин 3 кредити ЄКТС**

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЛЕКЦІЯ

Тема 1. Основи геронтології. Основні завдання геріатричної допомоги в Україні. Роль сестри медичної в її організації. Медсестринський догляд при захворюваннях серцево-судинної системи в геріатрії

Геронтологія як наука, її складові, завдання. Демографічні, соціальні, соціально-гігієнічні питання старості і старіння. Видова та індивідуальна тривалість життя людини. Біологічний і календарний вік людини. Співвідношення фізіологічних чинників у віковій інволюції. Класифікація ВООЗ вікових періодів життя людини. Старість як закономірний заключний період вікового розвитку людини.

Біологія старіння: сучасні теорії, закономірності, механізми, види. Роль генетичних чинників при старінні. Популяційна генетика старіння. Механізми вікової інволюції, виникнення хвороб у похилому та старечому віці: уявлення про “хвороби старості”, їх клінічні прояви (поліморбідність; атиповість; домінування хронічних процесів; метеозалежність, метеолабільність, метеопатичні реакції; порушення харчування, тривалий прийом ліків), перебіг тощо.

Організація медико-соціального обслуговування людей похилого та старечого віку. Форми організації медичної допомоги пацієнтам похилого та старечого віку: *позалікарняна* (домашній стаціонар, його переваги, здійснення спеціалізованими мобільними бригадами геріатричної допомоги); *денний стаціонар* (при поліклініці, лікарні; геріатричний кабінет); *лікарняна* (геронтологічна клініка, геронтологічні відділення тощо). Утримання в будинку-інтернаті загального та лікарняного типу, їх оснащення засобами догляду.

Роль сестри медичної/брата медичного при вирішенні медико-соціальних проблем пацієнта похилого та старечого віку. Участь медсестри у медикаментозному лікуванні геріатричного пацієнта: принципи терапії, імунотерапія, дієтотерапія, психотерапія, лікувальна фізкультура, фізіотерапія і санаторно-курортне лікування.

Вікові зміни серцево-судинної системи. Гіпертонічна хвороба та артеріальні гіпертензії, атеросклероз, ішемічна хвороба серця, недостатність кровообігу в похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Клінічні форми артеріальної гіпертензії у похилому та старечому віці: ізольована систолічна артеріальна гіпертонія, склеротична систолічна гіпертонія. Основні клінічні прояви та особливості стенокардії (еквіваленти нападу), інфаркту міокарда, хронічної недостатності кровообігу, ускладнень (ураження органів-мішеней).

Участь медсестри у холтерівському моніторингу, ЕКГ дослідженні з навантаженням, УЗД серця, діагностика псевдогіпертензії. Медикаментозне лікування артеріальної

гіпертензії, ІХС та супутньої патології в похилому та старечому віці, надання допомоги геріатричним пацієнтам з недостатністю кровообігу. Профілактика ускладнень.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Участь сестри медичної/брата медичного у догляді за пацієнтом похилого та старечого віку при захворюваннях серцево-судинної системи. Паліативний аспект медсестринського догляду

Медсестринське обстеження: виявлення дійсних і супутніх проблем пацієнтів при атеросклерозі, артеріальній гіпертензії, ІХС, недостатності кровообігу. Визначення стану пацієнта та встановлення медсестринських діагнозів за даними медсестринського обстеження. Планування медсестринських втручань та їх реалізація: підготовка пацієнтів до лабораторних досліджень крові та інструментальних методів обстеження (холтеровського моніторингу, добового моніторингу артеріального тиску, ЕКГ із навантаженням, УЗД серця, рентгенографії органів грудної клітки тощо). Медсестринський супровід в домашніх умовах та в стаціонарі. Участь сестри медичної/брата медичного у лікуванні та догляді за пацієнтом. Навчання пацієнта та оточуючих його осіб спостереженню за основними функціональними показниками організму, само- та взаємодогляду. Організація домашнього стаціонару.

Гострі кардіологічні стани: кризи при артеріальній гіпертензії (гіпертензивний, неускладнений та ускладнений енцефало- та кардіопатією; гіпоангіотензивний), серцева астма, набряк легень, напад стенокардії, інфаркт міокарда, ортостатичний колапс, раптова зупинка серця, аритмії. Відпрацювання практичних навичок при наданні невідкладної допомоги.

Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки.

ЛЕКЦІЯ

Тема 2. Медсестринський догляд при захворюваннях органів дихання та травлення в геріатрії

Вікові зміни, особливості захворювань органів дихання, їх перебіг в похилому та старечому віці: бронхіт (гострий, хронічний), бронхіоліт, пневмонія, ХОЗЛ, емфізема, туберкульоз. Визначення. Підходи до лікування: переваги лікування вдома, показання до госпіталізації, значення догляду та прихильності до лікування. Участь медичної сестри у медикаментозному лікуванні. Сходінкова антибактеріальна терапія, система інгаляційної доставки препаратів у легені. Оцінювання результатів виконання плану медсестринських втручань, їх корекція. Профілактика.

Вікові зміни та особливості захворювань органів травлення в похилому та старечому віці: гастрити (гострий, хронічний типу А, В), виразкова хвороба (стара, пізня, стареча), дивертикулярна, рефлюксогастрозофагальна, жовчнокам'яна хвороби, токсичний (медикаментозний) гепатит, цироз печінки. Визначення, етіологія, класифікація. Роль *Helicobacter pylori*, нераціонального харчування, надмірного вживання алкоголю, тривалого вживання ліків, супутньої патології у виникненні хвороб. Медсестринське обстеження, діагностика. Потенційні проблеми, пов'язані з тривалим прийманням обволікальних, послаблювальних та інших ліків. Планування медсестринських втручань, участь у

медикаментозному лікуванні при онкологічних процесах в органах травлення. Догляд при порушенні ковтання, дихання, комунікації. Роль медичної сестри у профілактиці розвитку закріпів, нетриманні калу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 2. Роль сестри медичної/брата медичного при здійсненні догляду за геріатричним пацієнтом при захворюваннях органів дихання та травлення. Паліативний аспект медсестринського догляду

Медсестринський супровід при захворюваннях органів дихання у похилому та старечому віці: бронхіті, бронхіоліті, пневмонії, ХОЗЛ, емфіземі легень, раку легень. Медсестринське обстеження. Планування медсестринських втручань: підготовка пацієнтів до лабораторних (харкотиння на загальний клінічний аналіз, бактеріологічне дослідження, антибіотикограма) та інструментальних (рентгенографія, бронхоскопія тощо) методів обстеження. Надання невідкладної допомоги при задишці, ядусі. Киснева підтримка. Використання кисневого концентратора. Пульсоксиметрія. Особливості догляду за пацієнтами з трахеостоמוю.

Медсестринський супровід при захворюваннях органів травлення в похилому та старечому віці: гастритах, раку шлунка, виразковій, рефлюксгастроезофагальній, дивертикулярній, жовчнокам'яній хворобах, гепатиті, цирозі печінки. Оволодіння навичками медсестринського обстеження, визначення дійсних і супутніх проблем. Планування медсестринських втручань (підготовка та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень, підготовка пацієнтів до інструментальних досліджень). Особливості здійснення геріатричного догляду залежно від умов перебування пацієнта, виконання призначень лікаря, їх реалізація. Догляд при нудоті, блюванні, анорексії. Профілактика зневоднення. Нутритивна підтримка паліативного пацієнта. Роль сестри медичної у догляді за стомами. Особливості догляду за пацієнтами з гастростоמוю, колостоמוю. Постановка назогастрального зонда.

Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки.

ЛЕКЦІЯ

Тема 3. Медсестринський догляд при захворюваннях органів кровотворної, сечової та статеві систем в геріатрії

Вікові зміни, особливості захворювань кровотворної системи, їх перебіг у похилому та старечому віці. Анемії (залізодефіцитна, мегалобластна, анемія хронічної хвороби, гіпо- та апластична) та особливості їх перебігу у літніх людей. Визначення, етіологія, класифікація. Гемобластози. Визначення. Актуальність проблеми. Сучасні погляди на етіологію. Мієлоїдні та лімфоїдні пухлини. Вікові аспекти. Методи діагностики. Основні принципи лікування. Реабілітація. Профілактика. Геморагічні захворювання. Визначення. Етіологія. Класифікація. Вікові аспекти. Методи діагностики. Профілактика.

Медсестринське обстеження: виявлення проблем пацієнта. Передбачення потенційних проблем пацієнта, пов'язаних із тривалим прийомом ліків (цитостатиків, антибіотиків тощо). Встановлення медсестринських діагнозів. Планування медсестринських втручань. Вирішення дійсних, супутніх проблем і потреб пацієнта. Участь медичної сестри в лікуванні геріатричних пацієнтів із захворюваннями органів кровотворної системи. Оцінювання результатів, виконання

плану медсестринських втручань, його корекція. Роль медичної сестри в профілактиці анемії у пацієнтів похилого та старечого віку.

Вікові зміни, особливості захворювань сечової системи, їх перебіг у похилому та старечому віці. Інфекція сечових шляхів, старечі пієлонефрити та гломерулонефрити (гострі, хронічні), діабетична та медикаментозна нефропатія, старечий амілоїдоз нирок, нефротичний синдром, доброякісна гіперплазія, рак передміхурової залози. Визначення, етіологія, класифікація. Значення рефлюкс-нефропатії, постійного сечового катетера для розвитку старечого пієлонефриту та інфекції сечових шляхів. Основні клінічні прояви, потенційні проблеми пацієнта, пов'язані з прийомом антибактеріальних засобів бактеріостатичної дії (тетрациклінів, сульфаніламідів, лінкоміцину тощо). Фітотерапія як засіб тривалого лікування захворювань. Участь медичної сестри у медикаментозному лікуванні, догляді, наданні допомоги геріатричним пацієнтам.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 3. Участь сестри медичної/брата медичного у догляді за пацієнтом похилого та старечого віку при захворюваннях органів кровотворної, сечової та статеві систем. Паліативний аспект медсестринського догляду

Здійснення медсестринського догляду при захворюваннях системи кровотворення. Оволодіння навичками медсестринського обстеження пацієнтів при даній патології, визначення проблем. Планування медсестринських втручань (підготовка пацієнта до інструментальних і лабораторних досліджень, асистування лікареві під час стерильної пункції тощо), їх реалізація, оцінювання та корекція. Забір крові вакуумними системами. Постановка периферичного венозного катетера. Догляд за порт-системою. Навчання пацієнта та членів його родини само- та взаємодогляду.

Медсестринська діагностика захворювань сечової системи. Складання плану медсестринських втручань: підготовка пацієнта до лабораторних досліджень (загального аналізу сечі, за Нечипоренко, Зимницьким, бактеріологічного тощо), участь в інструментальних обстеженнях (УЗД, рентгенологічному тощо). Догляд за пацієнтами з нетриманням і затримкою сечі. Катетеризація сечового міхура: постійна та переміжна. Використання уропрезервативу. Реалізація, оцінювання та корекція плану медсестринських втручань, що здійснюються вдома.

Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки при виконанні медсестринських втручань.

ЛЕКЦІЯ

Тема 4. Медсестринський догляд при захворюваннях ендокринної системи, психоневрологічних захворюваннях, хворобах органів слуху, зору, шкіри та опорно-рухового апарату в похилому та старечому віці

Вікові зміни, особливості захворювань ендокринної системи, їх перебіг у похилому та старечому віці. Цукровий діабет типу 2: визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Медсестринське обстеження дійсних і супутніх проблем пацієнта. Медсестринські діагнози. Планування медсестринських втручань: підготовка пацієнта до проведення лабораторних досліджень (загального клінічного, біохімічного аналізу крові, глюкозотолерантного тесту тощо) та інструментальних методів обстеження. Основні ознаки

та невідкладна допомога при комах (гіперглікемічній, гіпоглікемічній), особливості надання у похилому та старечому віці. Гіперосмолярна, гіперлактатцидемічна коми. Участь медичної сестри у медикаментозному лікуванні, дієтотерапії. Профілактика розвитку ускладнень. Навчання правилам догляду за шкірою у пацієнтів з ангіопатіями, діабетичною стопою тощо.

Вікові зміни, особливості захворювань опорно-рухового апарату, їх перебіг у похилому та старечому віці: остеопороз. Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринський супровід при захворюваннях опорно-рухового апарату: ревматоїдний артрит, деформівний остеоартроз тощо. Виявлення проблем пацієнта. Планування медсестринських втручань. Сучасна діагностика (ультразвукова та рентгенологічна денситометрія, виявлення маркерів кісткового метаболізму). Вирішення дійсних і супутніх проблем, потреб пацієнта вдома, у лікарні. Участь медичної сестри в лікуванні. Оцінювання результатів виконання плану медсестринських втручань та їх корекція. Передбачення потенційних проблем пацієнта, пов'язаних із тривалим прийомом нестероїдних протизапальних препаратів, глюкокортикостероїдів і супутньою патологією.

Особливості психоневрологічних захворювань (хвороба Альцгеймера, Паркінсона; деменція; депресія; розлади сну; афазія; соматоформні розлади), хворобах органів слуху, зору та шкіри в пацієнтів похилого та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринський супровід при цих захворюваннях. Виявлення проблем пацієнта. Планування медсестринських втручань. Роль медичної сестри в медичній і соціальній реабілітації геріатричних пацієнтів з цією патологією.

Поняття командної роботи. Роль медичної сестри в мультидисциплінарній та інтрадисциплінарній команді.

Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, протиепідемічного режиму, професійної безпеки при захворюваннях психоневрологічної сфери, хворобах опорно-рухового апарату, органів слуху, зору та шкіри в похилому та старечому віці.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 4. Медсестринський супровід при синдромі гіпер- чи гіпоглікемії в пацієнтів похилого та старечого віку. Паліативний аспект медсестринського догляду

Медсестринський супровід при цукровому діабеті типу 2. Виявлення та вирішення дійсних, супутніх проблем та потреб пацієнта. Планування медсестринських втручань. Невідкладна допомога при коматозних станах (гіперглікемічній, гіпоглікемічній комах). Навчання пацієнта та членів його родини правилам раціонального харчування, догляду, користування глюкометром тощо. Техніка інсулінотерапії. Інсулінова шприц-ручка. Переваги та недоліки різних засобів для введення інсуліну. Профілактика ліподистрофії. Догляд та самогляд за стопами паліативного пацієнта із цукровим діабетом.

Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 5. Медсестринський супровід при хворобах опорно-рухового апарату, органів слуху, зору, шкіри в геріатричній практиці. Профілактика та лікування пролежнів. Паліативний аспект медсестринського догляду

Медсестринське обстеження та діагностика остеопорозу. Складання плану

медсестринських втручань, його реалізація, оцінювання результатів та корекція. Навчання самостійному ходінню, стоянню, користуванню милицями, ходунками, візком колісним тощо. Профілактика побутового травматизму. Участь в організації простору для безпечного пересування пацієнта. Роль медичної сестри в медичній і соціальній реабілітації гериатричних пацієнтів з патологією опорно-рухового апарату.

Догляд за тривалолежачими пацієнтами з переломом шийки стегнової кістки, хронічними ранами тощо. Позиціонування пацієнта. Профілактика та лікування пролежнів. Вирішення супутніх проблем тривалолежачого пацієнта (атонії кишок, пневмонії тощо). Медсестринський супровід при старечій катаракті, ретинопатії, глаукомі, віковій туговухості, вестибулярних порушеннях та при падінні в старості. Заходи догляду за органами зору, слуху, шкірою пацієнта.

Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки при роботі з пацієнтами з захворюваннями опорно-рухового апарату.

ЛЕКЦІЯ

Тема 5. Принципи організації та надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Психосоціальна підтримка та біомедична етика в паліативній медицині

Паліативна медицина. Історія розвитку паліативної допомоги і медицини. Філософія паліативної допомоги. Роль медичної сестри в паліативній допомозі. Порівняльний аналіз паліативної та радикальної медицини. Форми організації паліативної допомоги. Міждисциплінарний підхід до надання паліативної допомоги. Основні принципи діяльності хоспісів. Контингент пацієнтів і критерії їх відбору. Біоетика в паліативній медицині. Право пацієнта на відмову від лікування. Актуальність питання еутаназії в сучасному суспільстві. Співробітництво медичної сестри з безнадійно хворим пацієнтом та його родичами: підтримка, співчуття, розуміння, повага. Особливості спілкування. Емпатія. Навчання родичів елементам догляду за пацієнтом.

ЛЕКЦІЯ

Тема 6. Особливості догляду за пацієнтами зі синдромом хронічного болю. Надання паліативно-хоспісної допомоги пацієнтам із злоякісними новоутвореннями, ВІЛ/СНІДом, туберкульозом

Фізіологічна роль болю. Типи болю. Причини болю. Принципи контролю за болем. Методи усунення болю. Загальні принципи медикаментозного лікування больового синдрому.

Синдром хронічного болю. Використання стандартів медсестринських маніпуляцій під час догляду за пацієнтами в разі наявності болю:

- протокол проведення первинної та поточної оцінки;
- лінійка зі шкалою для визначення інтенсивності болю;
- шкала для оцінювання визначення болю пацієнтом;
- шкала для вербального та невербального оцінювання послаблення болю.

Знеболювальні ступені ВООЗ. Тактика знеболювальної терапії при легкому, середньому та сильному болю. Способи введення анальгетиків. Симптоматичні засоби у комплексній знеболювальній терапії.

Загальні принципи лікування онкологічних хворих. Паліативна допомога в клінічній

онкології. Особливості здійснення медсестринського догляду за невиліковними хворими. Профілактика та лікування пролежнів. Закреп і діарея у інкурабельних хворих.

Роль медичної сестри у забезпеченні гігієни пацієнтів. Чинники, які впливають на гігієну порожнини рота.

ВІЛ-інфекція/СНІД і пов'язані з нею хвороби. Захворюваність на СНІД у світі, Україні, регіоні. Визначення, етіологія, епідеміологія (джерело збудника інфекції, середовища людського організму, що містять збудник, характеристика механізмів передавання). Найпоширеніші ознаки порушення загального стану при симптоматичній ВІЛ-інфекції. Клінічні ознаки наявності ВІЛ-інфекції у хворого на туберкульоз.

Медсестринський догляд у разі ВІЛ-інфекції/СНІДу: значення даних анамнезу, медсестринського об'єктивного обстеження, визначення проблем пацієнта, встановлення медсестринського діагнозу, планування та реалізація медсестринських втручань із специфічної лабораторної діагностики, медсестринського спостереження, догляду, виконання лікарських призначень з оцінюванням результатів медсестринських втручань та їх корекцією.

Профілактика внутрішньолікарняного зараження ВІЛ-інфекцією, заходи і засоби особистої безпеки медичних працівників усіх ланок.

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Основи геронтології та геріатрії	
1.	Основи геронтології. Основні завдання геріатричної допомоги в Україні. Роль медичної сестри в її організації. Медсестринський догляд при захворюваннях серцево-судинної системи в геріатрії	2
2.	Медсестринський догляд при захворюваннях органів дихання та травлення в геріатрії	2
3.	Медсестринський догляд при захворюваннях органів кровотворної, сечової та статеві систем в геріатрії	2
4.	Медсестринський догляд при захворюваннях ендокринної системи, психоневрологічних захворюваннях, хворобах органів слуху, зору, шкіри та опорно-рухового апарату в похилому та старечому віці	2
	Основи паліативної медицини	
5.	Принципи організації та надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Психосоціальна підтримка та біомедична етика в паліативній медицині	2
6.	Особливості догляду за пацієнтами зі синдромом хронічного болю. Надання паліативно-хоспісної допомоги пацієнтам із злоякісними новоутвореннями, ВІЛ/СНІДом, туберкульозом	2
	Всього:	12

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ – не передбачено

7. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Участь сестри медичної/брата медичного у догляді за пацієнтом похилого та старечого віку при захворюваннях серцево-судинної системи. Паліативний аспект медсестринського догляду	4
2.	Роль сестри медичної/брата медичного при здійсненні догляду за геріатричним пацієнтом при захворюваннях органів дихання та травлення. Паліативний аспект медсестринського догляду	4
3.	Участь сестри медичної/брата медичного у догляді за пацієнтом похилого та старечого віку при захворюваннях органів кровотворної, сечової та статеві систем. Паліативний аспект медсестринського догляду	4
4.	Медсестринський супровід при синдромі гіпер- чи гіпоглікемії в пацієнтів похилого та старечого віку. Паліативний аспект медсестринського догляду	4
5.	Медсестринський супровід при хворобах опорно-рухового апарату, органів слуху, зору, шкіри в геріатричній практиці. Профілактика та лікування пролежнів. Паліативний аспект медсестринського догляду	4
	Всього:	20

8. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ – не передбачено

9. ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Особливості спілкування сестри медичної/брата медичного з людьми похилого віку	3
2.	Гігієна літньої людини: догляд за шкірою, нігтями, ротовою порожниною, волоссям	3
3.	Харчування осіб похилого віку: раціон, обмеження, приклади меню	3
4.	Рухова активність у геріатричних пацієнтів: профілактика гіподинамії	3
5.	Соціальна ізоляція літніх людей: роль сестри медичної у підтримці соціальних контактів	3
6.	Профілактика падінь та травм у геріатричних пацієнтів	3
7.	Використання сучасних технічних засобів догляду за людьми похилого віку	3
8.	Особливості фармакодинаміки у пацієнтів похилого та старечого віку	3
9.	Немедикаментозні методи полегшення болю	3

10.	Комунікація з пацієнтами в термінальних станах та їх родичами	3
11.	Біоетичні дилеми в паліативній медицині	3
12.	Духовні потреби паліативного пацієнта	3
13.	Особливості співпраці сестер медичних/ братів медичних з фізичними терапевтами та ерготерапевтами при наданні допомоги геріатричним пацієнтам з хворобами опорно-рухового апарату	3
14.	Паліативна допомога при деменції та нейродегенеративних хворобах	3
15.	Оцінка когнітивних функцій у геріатрії	3
16.	Догляд за паліативним пацієнтом у домашніх умовах	3
17.	Особливості організації взяття необхідного біологічного матеріалу у геріатричного пацієнта в домашніх умовах	3
18.	Супровід родини після смерті пацієнта	2
19.	Роль медичної сестри в залученні волонтерів до догляду за самотніми людьми похилого віку	2
20.	Профілактика емоційного вигорання сестер медичних/братів медичних, задіяних в геріатричній та паліативній медицині	3
	Всього:	58

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, бесіда з елементами диспути, практична робота, самостійна робота здобувача освіти, мультимедійні презентації.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Самоконтроль, поточний контроль, тестовий контроль, вирішення ситуаційних задач, диференційований залік.

12. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ – диференційований залік

13. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка (відмінно) виставляється здобувачеві освіти, який комплексно оцінює запропоновану ситуацію, має системні глибокі знання в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, приймати рішення, правильно вибирати тактику дій, послідовно упевнено виконувати практичні навички у відповідності до алгоритмів.

Оцінка (добре) виставляється здобувачеві освіти, який комплексно оцінює запропоновану ситуацію, добре володіє вивченим матеріалом, він застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію; використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією; відповідь його логічна, хоч і має неточності. Уміє послідовно виконувати практичні навички у відповідності до алгоритмів з урахуванням незначних коментарів викладача.

Оцінка (задовільно) виставляється здобувачеві освіти, який за допомогою викладача відтворює основний навчальний матеріал та вибирає тактику дій, може повторити за зразком певну навичку, дію; правильно послідовно, але невпевнено виконує практичні навички у відповідності до алгоритмів; відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати знання при виконанні завдань за зразком.

Оцінка (незадовільно) виставляється здобувачеві освіти, який може розрізнити об'єкти вивчення, але невірно оцінює ситуацію, неправильно вибирає тактику дій, що зумовлює погіршення ситуації, неправильно виконує практичні навички; відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, з допомогою викладача виконує елементарні завдання.

14. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичні посібники, підручники, електронні підручники, методичні посібники, методичні рекомендації, конспекти лекцій, тестові збірки, презентації.

15. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Проведення медсестринського обстеження та визначення стану здоров'я геріатричного пацієнта за одержаними показниками.
2. Вимірювання артеріального тиску, проведення тесту Ослера. Оцінювання одержаних показників.
3. Підрахування частоти дихання та серцевих скорочень, оцінювання одержаних показників.
4. Організація домашнього стаціонару, здійснення спостереження та моніторингу стану геріатричного пацієнта вдома.
5. Організація та забезпечення багаторазового прийому ліків геріатричним пацієнтом.
6. Підготовка пацієнта до взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
7. Підготовка пацієнта до функціональних та інструментальних методів обстеження (рентгенологічних, комп'ютерної томографії, ендоскопічних, УЗД, ЕКГ з навантаженням тощо).
8. Виконання всіх видів медсестринських маніпуляцій.
9. Техніка введення інсуліну.
10. Підготовка геріатричного пацієнта до користування небулайзером, пікфлоуметром, дозованим інгалятором, глюкометром.
11. Сатурація крові: використання пульсоксиметра.
12. Киснева підтримка: використання кисневого концентратора.
13. Складання раціону дієтичного харчування.
14. Догляд за тривало лежачими пацієнтами.
15. Надання долікарської та невідкладної медичної допомоги при кризах (гіпертензивному, гіпоангіотензивному), ортостатичному колапсі, нападі стенокардії, інфаркті міокарда,

аритміях, раптовій зупинці серця, набряку легень, серцевій астмі, задишці, ядусі, кровотечах із легень, органів травлення тощо.

16. Позиціонування пацієнта.
17. Заповнення медичної документації.
18. Вирішування дійсних та потенційних проблем пацієнта.
19. Обстеження паліативних пацієнтів. Оцінювання та аналіз симптомів.
20. Вирішування етичних проблем, запобігання розвитку конфліктів.
21. Спілкування з безнадійно хворими пацієнтами та їхніми родичами з урахуванням етико-деонтологічних аспектів паліативної медицини.
22. Уміння заохотити пацієнта чи членів родини до спілкування.
23. Використання стандартних планів навчання та догляду за пацієнтом.
24. Володіння навичками психологічного захисту з метою профілактики професійного та емоційного вигорання.
25. Оцінювання болю.
26. Володіння навичками медикаментозного знеболювання (ступені ВООЗ).
27. Використання оптимальних способів введення анальгетиків.
28. Запобігання розвитку ускладнень при застосуванні анальгетиків та наданні допомоги при їх виникненні.
29. Застосовування немедикаментозних методик знеболювання.
30. Визначення ступеня ризику розвитку пролежнів у кожного пацієнта.
31. Здійснення заходів з профілактики пролежнів.
32. Оброблення шкіри за наявності пролежнів.
33. Допомога онкологічним хворим при:
 - порушенні дихання;
 - нудоті та під час блювання;
 - закрепі;
 - діареї;
 - непрохідності кишок;
 - асциті;
 - гідротораксі;
 - нориці;
 - порушенні функцій органів сечової системи;
 - шкірному свербіжі;
 - кровотечах;
 - порушеннях свідомості;
 - втомі.
34. Дотримання техніки безпеки при роботі з біологічними рідинами.
35. Техніка миття рук.
36. Обробка рук, слизових оболонок при контакті з біологічними рідинами.
37. Використання засобів захисту (маски, респіратор, халата, окулярів, шапочки, фартуха)

16. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Геронтологія як наука, основні поняття.

2. Біологія старіння: теорії, закономірності, механізми, види (природне, фізіологічне); сповільнене (ретардоване); патологічне (прискорене); передчасне (прогерія) у дітей та дорослих.
3. Календарний і біологічний вік людини, їх показники для визначення швидкості старіння.
4. Метеопатичні реакції в похилому та старечому віці.
5. Організація профілактичної та лікувальної допомоги геріатричним пацієнтам, обов'язки сестри медичної/брата медичного щодо їх виконання. Лікувально-профілактичні заклади геріатричного типу.
6. Геріатрія. Особливості перебігу хвороб у старечому віці.
7. Метаболізм ліків та особливості фармакотерапії в старіючому організмі.
8. Психологічні особливості стосунків медичної сестри і пацієнтів похилого та старечого віку.
9. Методика медсестринського обстеження геріатричного пацієнта.
10. Особливості організації геріатричного догляду за пацієнтами похилого та старечого віку, принципи їх реабілітації.
11. Вікові зміни серцево-судинної системи та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
12. Артеріальна гіпертензія в похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Особливі форми артеріальної гіпертензії: ізольована систолічна, склеротична. Псевдогіпертензія. Медсестринська діагностика. Значення добового моніторингу артеріального тиску.
13. Кризи при артеріальній гіпертензії (гіпертонічний, гіпоангіотензивний). Невідкладна допомога при них.
14. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Медсестринське обстеження. Участь сестри медичної/брата медичного у медикаментозному лікуванні.
15. Атеросклероз, ішемічна хвороба серця у похилому та старечому віці. Особливості клінічних проявів стенокардії (клінічні еквіваленти приступу), інфаркту міокарда при супутній патології в похилому та старечому віці (артеріальна гіпертензія, цукровий діабет тощо). Медсестринська діагностика, надання допомоги на догоспітальному етапі.
16. Медсестринський супровід при хронічній недостатності кровообігу у пацієнтів похилого та старечого віку. Медсестринське обстеження та діагностика. Участь у лікуванні. Профілактика.
17. Аритмії у похилому та старечому віці (миготлива, екстрасистоія, блокади тощо). Визначення, етіологія, класифікація. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі. Участь медичної сестри у медикаментозному лікуванні.
18. Потенційні проблеми пацієнтів із патологією серцево-судинної системи, пов'язаних із тривалим прийомом ліків (серцевих глікозидів, ІАПФ, сечогінних, вазодилітаторів, антагоністів кальцію тощо) та супутньою патологією.
19. Вікові зміни органів дихання та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
20. Пневмонія, бронхіт, бронхіоліт, ХОЗЛ, рак легень. Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринська діагностика. Медсестринський супровід при цих захворюваннях. Переваги лікування вдома (домашній стаціонар), показання до госпіталізації.
21. Емфізема легень у похилому та старечому віці. Медсестринська діагностика.
22. Потенційні проблеми пацієнтів із патологією органів дихання, пов'язані з тривалим прийомом ліків (антибіотиків, сульфаніламідів тощо) та супутньою патологією.
23. Вікові зміни системи травлення та формування захворювань на фоні інволютивних змін.

24. Гастрити (гострий та хронічний типу А, В), рак шлунка. Особливості клінічних проявів, перебігу в похилому та старечому віці. Участь медсестри в медикаментозному лікуванні. Профілактика зневоднення.
25. Виразкова хвороба (пізня, стара, стареча). Особливості клінічних проявів, перебігу в похилому та старечому віці. Медсестринське обстеження, участь у лікуванні. Профілактика.
26. Медсестринський супровід при рефлюкsgастроeзофагальній хворобі.
27. Жовчнокам'яна хвороба, токсичний (медикаментозний) гепатит, цироз. Особливості клінічних проявів, перебіг. Медсестринська діагностика. Медсестринські втручання.
28. Дивертикулярна хвороба кишок у похилому та старечому віці. Медсестринський супровід.
29. Закрепи у похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічні прояви.
30. Потенційні проблеми пацієнтів, пов'язані з тривалим прийомом ліків (обволікальних, проносних тощо) та супутньою патологією.
31. Вікові особливості нирок і сечових шляхів та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
32. Особливості перебігу старечого хронічного пієлонефриту. Особливості гострого пієлонефриту. Значення рефлюкс-нефропатії. Медсестринський супровід, основні принципи лікування.
33. Гломеронефрит у похилому та старечому віці, діабетична нефропатія. Медсестринський супровід.
34. Старечий амілоїдоз нирок, нефротичний синдром. Визначення, етіологія, класифікація. Сучасні підходи до лікування та профілактики.
35. Інфекція сечових шляхів. Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринська діагностика, догляд. Участь сестри медичної у медикаментозному лікуванні. Фітотерапія як засіб тривалого лікування.
36. Доброякісна гіперплазія, рак передміхурової залози у старечому віці. Прояви. Медсестринський супровід.
37. Нетримання та затримка сечі. Причини, клінічні прояви. Сучасні підходи до лікування. Значення догляду.
38. Потенційні проблеми пацієнтів із захворюваннями сечової і статеві системи, пов'язані з тривалим прийманням ліків (антибіотиків із цитостатичною дією, сульфаніламідних препаратів тощо) та супутньою патологією.
39. Вікові зміни системи кровотворення, виникнення захворювань на тлі інволютивних змін.
40. Етіологія, клінічні прояви, діагностика анемії в похилому віці (залізодефіцитна, анемія при хронічних захворюваннях, гіпо- та апластична анемії). Медсестринський супровід.
41. Гемобластози у похилому та старечому віці. Медсестринський супровід.
42. Геморагічний синдром у похилому та старечому віці, зв'язок із тривалим прийомом ліків.
43. Потенційні проблеми, пов'язані з тривалим прийманням ліків (антибіотиків, цитостатиків тощо) та супутньою патологією.
44. Вікові зміни ендокринної системи та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
45. Цукровий діабет типу 2 у похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Медсестринська діагностика. Медсестринські втручання: підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних досліджень, догляд при

- діабетичних мікро- і макроангіопатіях. Принципи лікування, участь медсестри в медикаментозному лікуванні, дієтотерапії. Фітотерапія як засіб тривалого лікування.
46. Ускладнення цукрового діабету типу 2: розвиток, перебіг, особливості надання допомоги при гіперглікемічній, гіпоглікемічній комах.
 47. Захворювання щитоподібної залози у похилому та старечому віці. Супровід пацієнтів сестрою медичною/братом медичним.
 48. Потенційні проблеми, пов'язані з тривалим прийманням ліків та супутньою патологією.
 49. Вікові зміни психоневрологічної сфери та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
 50. Деменції пізнього віку: хвороби Альцгеймера, Паркінсона. Визначення, етіологія, класифікація. Медсестринський супровід.
 51. Сплутаність (делірій). Визначення, етіологія, класифікація. Потенційні проблеми при тривалому застосуванні медикаментів. Медсестринський супровід.
 52. Порушення сну. Роль сестри медичної у допомозі пацієнтові.
 53. Соматоформні розлади. Визначення. Тактика медичної сестри.
 54. Депресії в похилому та старечому віці. Причини. Медсестринський супровід.
 55. Вікові зміни опорно-рухового апарату та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
 56. Медсестринський супровід при остеопорозі, деформівному артрозі.
 57. Потенційні проблеми пацієнтів із патологією опорно-рухового апарату, пов'язаних із тривалим прийманням ліків і супутньою патологією.
 58. Вікові зміни органа зору та виникнення захворювань на тлі інволютивних змін.
 59. Клінічні прояви, перебіг, прогноз старечої катаракти, глаукоми, ретинопатії. Підходи до лікування. Медсестринський супровід. Профілактика.
 60. Вікові зміни органа слуху та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
 61. Клінічні прояви та медсестринський супровід при віковій туговухості, вестибулярних порушеннях у старості. Профілактика падінь.
 62. Вікові зміни шкіри та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
 63. Доброякісні (папілома, стареча кератома, шкірний ріг, гемангіома) та злоякісні (базаліома, меланома тощо) пухлини шкіри у похилому та старечому віці. Медсестринський супровід.
 64. Правила техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки при соматичних захворюваннях у пацієнтів похилого та старечого віку.

17. ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Навчальна література:

1. Паліативно-хоспісна допомога: навчальний посібник / В.С. Тарасюк, Г.Б. Кучанська. — 2-е видання (стереотипне), затверджено МОЗ України. – Київ, Медицина, 2021. – 328 с.
2. Паліативна та хоспісна допомога : підручник / [Вороненко Ю. В., Губський Ю. І., Князевич В. М., та ін.] ; за ред.: Ю. В. Вороненка, Ю. І. Губського. – Вінниця : Нова Книга, 2017. – 392 с.

3. Медсестринство в геронтології, геріатрії і паліативній медицині : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. I-III рівнів акредитації] / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська ; ред. В. С. Тарасюк. — Київ : Медицина, 2013. — 648 с. : мал., табл., схеми.

Додаткова література:

1. Геронтологія в сімейній медицині : у 2-х ч.: Навч. посіб. / за заг. ред. проф. Л. С. Бабінець. — Львів : Видавництво «Магнолія 2006», 2024. — 510 с

Нормативні документи МОЗ України:

1. Наказ МОЗ України № 1308 від 04.06.2020 р. «Про удосконалення організації паліативної допомоги в Україні» (зі змінами)
2. Наказ МОЗ України № 643 від 06.04.2023 р. "Стандарти медичної допомоги «Хронічний больовий синдром у дорослих та дітей»"
3. Наказ МОЗ України від № 413 від 12.03.2024 "Про внесення змін до Порядку констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини та до Положення про консилиум лікарів"
4. Наказ МОЗ України № 1663 від 03.11.2025 "Про затвердження Стандарту медичної допомоги «Деменції та легкі когнітивні розлади»"

Електронні ресурси:

1. **МОЗ України** — <https://moz.gov.ua/uk/paliativna-dopomoga-v-ukraini-budut-stvoreni-centri-medichnoi-reabilitacii-ta-paliativnoi-dopomogi-ditjam>
2. **Національна служба здоров'я України (НСЗУ)** — <https://nszu.gov.ua/>
(Умови фінансування та пакети медичних послуг у сфері геріатрії та паліативної допомоги. 23. СТАЦІОНАРНА ПАЛІАТИВНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА ДОРΟΣЛИМ І ДІТЬЯМ 24. МОБІЛЬНА ПАЛІАТИВНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА ДОРΟΣЛИМ І ДІТЬЯМ)
3. **European Association for Palliative Care (EAPC)** — <https://www.eapcnet.eu>
(Європейські стандарти догляду за пацієнтами похилого віку, навчальні матеріали для медсестер.)
4. **British Geriatrics Society (BGS)** — <https://www.bgs.org.uk>
(Рекомендації з геріатричного догляду, протоколи для медичних сестер.)
1. **National Institute for Health and Care Excellence (NICE)** — <https://www.nice.org.uk>
(Гайдлайни з ендокринних, неврологічних і